

Ismet ŠUŠKIĆ¹

ODUZIMANJE IMOVINE STEČENE KRIVIČNIM DJELIMA U BIH

Apstrakt

Pored uvodnih napomena u kojima se ukazuje na kriminalnopolitički značaj i pojam oduzimanja imovine stečene krivičnim djelima u BiH, još četiri grupe pitanja čine sadržaj rada. Prva je posvećena prikazu međunarodnih konvencija i međunarodnih institucija koje se tiču instituta oduzimanja imovine stečene krivičnim djelima (slučaj npr. sa Konvencijom Vijeća Evrope iz 1990, Konvencijom Vijeća Evrope iz 2005, MONEYVAL, GRECO). Drugu grupu pitanja čini analiza problematike međunarodne saradnje kao instrumenta oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi. Osnovni zaključak analize ove grupe pitanja je da bez adekvatne međunarodne saradnje nema uspjeha na polju oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi prije svega zbog sve izraženijeg međunarodnog karaktera krivičnih djela ove vrste.

Treća grupa pitanja tiče se analize sadržaja pojedinih pojmova vezanih za postupak oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi (slučaj prije svega sa pojmovima: nezakoniti prihodi, imovina, oduzimanje, zamrzavanje, teret dokazivanja i sl.). Finansijske istrage (pojam, postupak realizacije, privremeno i trajno oduzimanje imovine stečene krivičnim djelima i institucije nadležne za finansijske istrage, čuvanje i raspolaganje oduzetom imovinom) su pitanja koja čine sadržaj četvrte – ključne cjeline ovog rada.

Na kraju rada data su zaključna razmatranja u kojima je autor na jedanezimirani način iznio osnovne rezultate do kojih je došao u analizi predmetne problematike.

1 Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: oduzimanje, imovina stečena krivičnim djelom, finansijske istrage, međunarodna akta, sud, policija, zapljena, agencija, BiH, krivično zakonodavstvo

1. Uvod

Mjera oduzimanja imovinske koristi spada u krivično materijalno pravo i propisana je u Glavi XII Krivičnog zakona BiH, Krivičnog zakona FBiH, Krivičnog zakona Brčko Distrika BiH i Glavi VII Krivičnog zakona RS.

Oduzimanje imovinske koristi uvedeno je u zakonodavstvo bivše zajedničke države još 1959. godine. Ova mjera imala je tada karakter krivične sankcije, bila svrstana u mjere bezbjednosti. KZ SFRJ iz 1976. godine zadržao je oduzimanje imovinske koristi kao mjeru ali ne više i kao krivičnu sankciju, već kao posebnu krivičnopravnu mjeru jer ima poseban krivičnopravni status. Jedan od bitnih elemenata u procesu oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom jeste finansijske istrage. Finansijska istraga se vodi istovremeno sa krivičnom istragom s ciljem da se utvrdi i otkrije imovinska korist stečena konkretnim krivičnim djelom, da se utvrdi imovina osumnjičenih ili trećih osoba, od kojih je moguće oduzimanje nezakonitog prihoda i da se osigura konačno oduzimanje primjenom privremenih mjera (osiguravanjem, privremenim oduzimanjem). Dakle, finansijsku istragu je potrebno početi u ranoj fazi istrage.

Globalizacija organiziranog kriminala predstavlja prijetnju društvima u cijelom svijetu. A jedan od ciljeva borbe protiv organiziranog kriminala i korupcije jeste uvođenje mjera oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela, koja se provodi i utvrđuje u finansijskim istragama.

Dakle, jedan od ciljeva regionalnog nivoa je „jačanje kapaciteta policije u borbi protiv teških krivičnih djela u Jugoistočnoj Europi“, koje ujedno predstavljaju i jačanje kapaciteta za finansijske istrage koje imaju za cilj oduzimanje prihoda stečenog krivičnim djelom.

Uprkos određenim nedostacima, kao što su nepostojanje Zakona o porijeklu imovine na državnom nivou², BiH ima pravnu osnovu za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, ali najveći izazov ostaje provedba u praksi.

BiH je u saradnji sa međunarodnom zajednicom prepoznala glavnu prijetnju koju predstavljaju organizirane kriminalne grupe svojim prekograničnim

2 Na nivou BiH nije donesen Zakon o porijeklu imovine, dok je na nivou entiteta RS donesen Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela (Sl. glasnik RS br. 12/10). Stupio je na snagu i u primjeni je od 1. 7. 2010. godine.

kriminalnim aktivnostima i potrebu za djelotvornim mjerama i jačanjem međunarodne saradnje u borbi protiv međunarodnog organiziranog kriminala.

Glavni motiv za prekogranični organizirani kriminal je finansijska dobit. Da bismo bili efikasni u prevenciji i borbi protiv kriminala, neophodno je da se usmjerimo *na otkrivanje, zamrzavanje, privremeno i trajno oduzimanje prihoda od izvršenog krivičnog djela*.

Tužilac je prema odredbi čl. 392. ZKP-a u BiH (analogne odredbe postoje u entitetskim zakonima o krivičnom postupku i ZKP BDBiH), u toku istrage kao i cijelog postupka, dužan da prikuplja dokaze i izviđa aktivnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Sud u postupku po službenoj dužnosti utvrđuje imovinu stečenu krivičnim djelom, te može po slobodnoj ocjeni dokaza utvrditi visinu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ako bi njeno utvrđivanje bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama ili znatnim odugovlačenjem postupka.

Zakonima o krivičnom postupku, predviđeno je da sud po službenoj dužnosti, a po odredbama koje važe za izvršni postupak, određuje privremene mjere osiguranja u slučajevima kada postoje uslovi za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Ove procesne radnje potrebno je provesti u ranijim fazama krivičnog postupka, u fazi istrage. Najčešće privremene mjere jesu zabrana otuđenja imovine, oduzimanje i polaganje novca na poseban račun, zabrana daljih isplata sa računa kod poslovnih banaka, a ista mjera predviđena je i prema pravnim licima.

Usmjeravanje na imovinsku korist stečenu krivičnim djelom predstavlja efikasan instrument u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, organiziranog kriminala i djela koruptivne prirode, krivičnog djela trgovine ljudima i dr., gdje je glavni motiv sticanje imovinske koristi.

2. Međunarodne konvencije koje se odnose na ovu oblast

Kad su u pitanju međunarodni standardi, vezano za ovu oblast treba pomenuti:

1. *Konvencija Vijeća Evrope* iz 1990. godine o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom, odredila je osnovu za kriminalizaciju pranja novca i standarde za trajno oduzimanje prihoda stečenog krivičnim djelom.

BiH je potpisnik ove Konvencije (30. 3. 2004. godine), po kojoj je oduzimanje imovinske koristi moguće iz bilo koje imovine u koju je pretvorena imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, pa i imovine koja je zakonito stečena, a u vrijednosti koja odgovara imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom.

2. *Konvencija UN iz 2000. godine iz Palerma* protiv transnacionalnog organiziranog kriminala bavi se trajnim odzimanjem (čl. 12–14). Oredba o trajnom oduzimanju takođe je sadržana u čl. 23. Krivično-pravne konvencije Vijeća Evrope o korupciji iz 1999. godine (Strasbourg 27. 1. 1999). EU je prepoznala da sticanje finansijske dobiti predstavlja osnovni motiv za organizirani kriminal, te je preduzela određene planske aktivnosti.

3. Plan aktivnosti Vijeća Evrope iz 1997. godine za borbu protiv organiziranog kriminala u oblasti trajnog oduzimanja prihoda stečenog krivičnim djelom.

4. Plan aktivnosti Vijeća Evrope iz 1997. godine „Sprečavanje i kontrola organiziranog kriminala; strategija Evropske unije za početak novog milenija“ govori o otkrivanju, zamrzavanju i trajnom oduzimanju imovinske koristi od krivičnog djela sa preporukama 17, 19, 20 i 21 (slučajevi u kojima je učinilac umro ili nestao).

5. *Konvencija Vijeća Evrope iz 2005. godine o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom i o finansiranju terorizma*, koja je usvojena 16. maja 2005. godine, na Trećem samitu šefova država i vlada Vijeća Evrope koji je održan u Varšavi. Konvencija se još ne primjenjuje, ali je otvorena za potpisivanje i ratifikaciju od strane država članica, kao i država koje nisu članice. Ovo je prvi međunarodni ugovor kojim su obuhvaćeni i sprečavanje i kontrola pranja novca i finansiranje terorizma. Tekst Konvencije govori i o činjenici da je bez pristupa finansijskim podacima ili podacima o imovini u posjedu kriminalnih organizacija, uključujući i terorističke grupe. Konvencija takođe donosi novinu i u pogledu mjera zamrzavanja i trajnog oduzimanja.

6. *Konvencija o evropskim smjernicama za efektivne mjere prevencije i borbe protiv trgovine ženama u cilju njihove seksualne eksploatacije* donijeta u Hagu 1997. godine.

7. *Konvencija o sprečavanju trgovine robljem i ropstva* (Konvencija o ropstvu) usvojena je 25. 9. 1926. godine u ženevi, a stupila je na snagu 7. 3. 1927. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list RBiH br. 25/93).

8. *Dopunska Konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i ustanova i praksi sličnih ropstvu*, usvojena je 30. 4. 1956. godine, a stupila na snagu 30. 4. 1957. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list RBiH br. 25/93).

9. *Konvencija o pravima djeteta* odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN br. 44/25 od 20. 11. 1989. godine, a stupila je na snagu 2. 9. 1999. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list RBiH br. 25/93).

10. Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta koja se odnosi na prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju, Preporuku NOR(2000)11 prihvaćenu od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope 19. 5. 2000. godine. Protokol je objavljen u Službenom glasniku BiH br. 5/02.

11. Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, zajedno sa 2 protokola koja ju dopunjuju: Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i vazdušnim putem i Protokolom za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, usvojena je 5. 2. 2002. godine. Konvencija i protokoli su objavljeni u Službenom glasniku BiH – Međunarodni ugovori br. 3/02.

12. Konvencija br. 29 Međunarodne organizacije rada o prinudnom ili obaveznom radu usvojena je 28. 6. 1930. godine, a stupila na snagu 1. 5. 1932. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list R BiH br 25/93).

13. Konvencija o zabrani trgovine ljudima, iskorištavanja prostitucije drugih usvojena je od Generalne skupštine UN-a 2. 12. 1949. godine, a stupila je na snagu 25. 7. 1951. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list R BiH br. 25/93).

3. Međunarodne institucije

FATF je međudržavno tijelo koje ima članove iz cijelog svijeta i čiji je cilj razvoj i unapređenje internih državnih i međunarodnih strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Formirano je 1989. godine i objavilo dokument 40 preporuka o pranju novca i 9 posebnih preporuka o finansiranju terorizma, s ciljem da uspostavi standarde i ostvari svoje ciljeve.

Moneyval

Izborna komisija eksperata za ocjenjivanje mjera protiv pranja novca Vijeća Evrope – MONEYVAL, osnovana je 1997. godine i revidira mjere protiv pranja novca, uključujući i mjeru oduzimanja i mjere za borbu protiv finansiranja terorizma u državama članicama Evrope, uključujući i kandidate za članstvo u Vijeće Evrope koje su podnijele zahtjev da se uključe u projektni zadatak.

MONEYVAL ocjenjuje da li se njegove članice pridržavaju odgovarajućih standarda vezanih za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, koji su sadržani u preporukama FATF-a, uključujući preporuke potrebe o finansiranju terorizma i terorističkih akata i s tim u vezi pranja novca.

Greco

GRECO je komisija Evrope koja ima za cilj unaprijediti kapacitet svojih članica za borbu protiv korupcije praćenjem da li se države pridržavaju svojih obaveza iz ove oblasti, tj. da li se države pridržavaju vodećih principa za borbu protiv korupcije i za provođenje međunarodnih pravnih instrumenata usvojenih u cilju ostvarivanja programa aktivnosti protiv korupcije.

4. Međunarodna saradnja

Pomoć u istrazi ima za cilj identifikaciju i ulaženje u trag sredstvima, prihodu i drugoj imovini koja može biti predmet oduzimanja na osnovu zahtjeva druge države. Takva pomoć uključuje svaku mjeru koja se odnosi na pružanje i osiguravanje dokaza o postojanju, mjestu ili premještanju, prirodi, pravnom statusu ili vrijednosti navedene imovine.

Od strane drugih država mogu biti podneseni različiti zahtjevi i u takvim slučajevima mora postojati mogućnost za rješavanje:

Zahtjev za dostavljanje podataka o bankovnim računima:

- određivanje da li fizička ili pravna osoba protiv koje se vodi krivična istraga ima ili kontrolira jedan ili više računa – pružanje informacija o utvrđenim računima.

Primjena ove odredbe može biti i šira tako da se primjenjuje i na račune u drugim finansijskim institucijama osim u bankama. Takva proširena primjena se može izvršiti pod uvjetom reciprociteta.

Zahtjev za dostavu podataka o bankovnim transakcijama:

- pružanje detaljnih informacija o određenim računima u bankama i bankovnim transakcijama u određenom periodu,
- uključujući i podatke o svakom računu na koji i sa kojeg je izvršena uplata sa tog računa ili više njih.

Zahtjev za praćenje bankovnih transakcija:

- praćenje bankovnih transakcija u određenom periodu i saopćavanje rezultata državi koja je uputila zahtjev.

Ne prejudicirajući vlastite istražne ili sudske postupke, država može i bez prethodnog zahtjeva proslijediti drugoj državi podatke o sredstvima i nezakonito stečenom prihodu, ukoliko smatra da bi pružanje tih podataka moglo pomoći državi koja ih prima u pokretanju ili provođenju istražnog ili sudske postupka ili ukoliko bi takvi podaci omogućili drugoj državi podnošenje zahtjeva.

Tokom finansijske istrage, ukoliko se sumnja da postoji imovina u stranim zemljama, a stečena je izvršenjem krivičnog djela, sve što je moguće obavije

se posredstvom policijske saradnje između država na osnovu zaključenih sporazuma, posredstvom INTERPOL-a, te direktno saradnjom pojedinih tužilaštava ili agencija ukoliko postoji takav ugovorni vid saradnje te na osnovu pravila međunarodne pravne pomoći.

5. Pojmovi

Konvencija iz 1990. godine sadrži pojmove:

- „**nezakonit prihod**“ označava bilo kakvu imovinsku korist koja potiče ili je pribavljena, direktno ili indirektno, kaznenim djelom. Ona se može sastojati od bilo koje vrste imovine u skladu sa sljedećom definicijom,
- „**imovina**“ označava bilo koju vrstu imovine, bilo da se sastoji u stvarima ili pravima, bilo pokretnu ili nepokretnu, kao i pravne akte ili dokumente koji dokazuju vlasništvo ili pravo na takvoj imovini,
- „**oduzimanje**“ označava kaznu ili mjeru, određenu od strane suda nakon provođenja sudskog postupka za jedno ili više krivičnih djela, koje ima za posljedicu konačno lišavanje imovine.

Termin „**zamrzavanje**“ ili „**oduzimanje**“ koristi Konvencija iz 2005. godine i njime označava privremenu zabranu prenosa, uništenja, konverzije, raspolaganja ili premještanja imovine ili privremeno čuvanje ili kontrolu imovine na osnovu naloga koji je izdao sud ili drugi nadležni organ.

Izraz „**oduzimanje**“ biće korišten za mjeru trajnog oduzimanja u građanskom postupku koje ne mora biti vezano za presudu kojom se optuženi oglašava krivim u krivičnom postupku.

Ovi izrazi imaju značenje slično izrazima koji se koriste u Bečkoj konvenciji i Palermo konvenciji UN-a, te u pravnim instrumentima Evropske unije.

6. Finansijska istraga

Pravni osnov za sprovođenje finansijskih istraga postavljen je u čl. 197. i 392. ZKP BiH, odnosno analognim odredbama ZKP RS, F BiH i BD.

Tužilac vodi ili usmjerava „klasičnu istragu“ i paralelno finansijsku istragu koja je njen dio. Intenzitet saradnje (u kojoj mjeri će policija obavještavati tužioca i njegove kasnije aktivnosti odnosno nalozi) obično zavisi od odnosa u praksi. Na prijedlog policije tužilac može sudiji za prethodni postupak predložiti istražne mjere (pretres stambenog objekta, uvid u bankovne evidencije...), kao i privremene mjere kojima se osigurava konačno oduzimanje – privremeno oduzimanje imovine. Tužilac podiže optužnicu i može predložiti oduzimanje nezakonitog prihoda u toku pretresa.

Finansijskom istragom prikupiće se podaci o imovini:

- osumnjičenog,
- saučesnika,
- njima bliskih lica i
- privrednih društava.

Utvrđiće se cjelokupna imovina te shodno tome šta je bilo moguće steći na zakonit način, a šta ukazuje na imovinu koja potiče od izvršenja krivičnog djela bilo da se radi o:

- novčanim sredstvima,
- nekretninama,
- pokretnim stvarima ili
- pravima.

Izvršiće se provjere da li su gore navedena lica u određenom periodu raspolagala imovinom na bilo koji način, te provjeriti ta raspolaganja. Ukoliko postoje osnovi sumnje da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela, potrebno je preduzeti sve gore navedene radnje dokazivanja (pretres, provjera bankovnih računa za gore navedena lica kako o depozitima tako i o finansijskim transakcijama i slično), odnosno izvršiti privremeno oduzimanje takve imovine i u isto vrijeme mjere privremenog obezbjeđenja.

Provjere o imovini vršiće se u odgovarajućim institucijama odnosno registrima kao što su zemljišno-knjižni uredi, katastarske evidencije, poreske evidencije, sudovi, agencije za bankarstvo, registri hartija od vrijednosti, registri dionica, evidencije u CIPS-u, registrima za vozila, odgovarajućim bazama podataka, provjerama zaloga i slično.

6.1. Utvrđivanje imovine

Prihod može biti jedan od elemenata krivičnog djela (naročito u krivičnim djelima protiv imovine ili privrednim krivičnim djelima). Štaviše, direktni prihod predstavlja dokaz krivičnog djela. Otkrivanjem prihoda koji je nastao od krivičnog djela (npr. novac kojim je plaćena droga, ukradeno umjetničko djelo ili korist stečena prevarom) i istragom tog prihoda, mogu se otkriti saučinioci ili čak organizatori krivičnog djela, kao i treće osobe od kojih se može oduzeti prihod.

Standardno prihod koji je stečen određenim krivičnim djelom koje je predmet istrage ili za koje je učinilac osuđen predstavlja jedinu imovinu koja se može oduzeti. Veza između konkretnog krivičnog djela i visine (prikrivenog) prihoda je do određene mjere oslabljena u slučaju krivičnog djela pranja novca

(kada je prvo utvrđen iznos sumnjive transakcije). S druge strane, postoje pravni sistemi u kojima se primjenjuje prošireno oduzimanje i prebacivanje tereta dokazivanja porijekla imovine.

Pored oduzimanja prihoda koji je stečen određenim (dokazanim) krivičnim djelom, ti sistemi omogućavaju oduzimanje dodatne imovine, za koju se pod određenim uslovima pretpostavlja da potiče od krivičnog djela.

Ako učinilac krivičnog djela izvrši prenos prihoda na drugu osobu koja je svjesna da je to posljedica krivičnog djela, ta osoba može odgovarati kao prikrivalac i prihod se oduzima. Osim toga, moguće je oduzeti imovinu i od trećih osoba koje su stekle imovinsku korist (neki predmet) po netržišnoj cijeni i trebale su ili su mogle znati da bi taj predmet mogao biti nezakonitog porijekla i od bliskih srodnika učinioca krivičnog djela.³ Prihod mora biti predmet oduzimanja čak i u slučaju kada je prenesen na pravnu osobu.

Različiti su načini za utvrđivanje visine i vrste nezakonitog prihoda. Ponekad je to jasno iz tužbe oštećene strane (npr. krađa, prevara, razbojništvo). U takvim slučajevima, procjena štete može biti korisna, međutim, ona ne mora biti jednaka visini nezakonitog prihoda.

Kod organiziranog kriminala, visina i vrsta prihoda utvrđuje se i pomoću posebnih istražnih radnji, prisluškivanjem, tajnim praćenjem i dr. posebnim istražnim radnjama propisanim čl. 116. ZKP BiH (analogne odredbe postoje u entitetskim ZKP-ima i ZKP BD BiH).

Prilikom utvrđivanja prihoda, bitni su i podaci o finansijskim transakcijama koje su izvršili osumnjičeni i druge osobe. U pravilu, pristup bankovnim podacima je moguć samo sa sudskim nalogom i za njega moraju postojati određeni standardni dokazi. Analizom uplata i isplata i novčanih naloga utvrđuje se finansijski tok učinioca krivičnog djela i ostalih osoba. Prilikom analiziranja finansijskog toka, često je potrebno dobiti podatke iz inostranstva. Kada su za istragu bitni podaci o transakcijama na određenom bankovnom računu, nalog za praćenje je značajna mjera kojom se takođe omogućava da se odmah spriječi da se izvrši nalog za prenos sredstava na drugi način, posebno u inostranstvu. U takvim slučajevima od posebnog je značaja imati dobru i brzu saradnju sa sudom koji izdaje te naloge i finansijskom institucijom koja ih provodi.

Moguće je oduzeti direktni prihod stečen krivičnim djelom ili zahvaljujući njemu (npr. učinilac je prodao ukradenu sliku i za taj novac kupio vrijednosne papire čija vrijednost na tržištu dionica poraste).

U pravilu se računa bruto prihod i ne oduzimaju troškovi koje je učinilac imao da učini krivično djelo (npr. prepravka vozila za ilegalni prevoz preko državne granice).

Utvrđivanje prihoda od konkretnog krivičnog djela predstavlja značajnu osnovu i za provođenje privremenih mjera i za sudski nalog za konačno oduzimanje. Krivičnim zakonodavstvom BiH predviđeno je da sud može odlučiti o visini oduzetog prihoda na osnovu slobodne ocjene dokaza kada se taj iznos ne može precizno utvrditi. Međutim, takva odluka mora biti obrazložena, proporcionalna i zasnovana na nalazima i ocjenama vještaka finansijske struke.

Dakle, utvrdiće se visina zakonitih prihoda, zatim nezakonita dobit, a razlika između zakonitih prihoda i nezakonite dobiti, tzv. ekvivalent, predstavlja visinu nezakonito stečene imovinske koristi, što će se utvrditi vještačenjem vještaka finansijske struke.

Utvrđivanje prihoda koji se može oduzeti:

- novac,
- vrijednosni papiri,
- pokretna imovina,
- nekretnine,
- imovina u inostranstvu

Za konačno oduzimanje neophodno je imati efikasne istražne i privremene mjere za:

- identifikaciju,
- pronalaženje,
- zamrzavanje ili privremeno oduzimanje imovine koja bi mogla biti predmet oduzimanja, radi sprečavanja svake trgovine, prenosa ili raspolaganja tom imovinom i radi lakšeg kasnijeg oduzimanja.

7. Oduzimanje predmeta i imovine stečene iz izvršenog krivičnog dela

Privremeno oduzimanje predmeta i imovine.

Institut oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ima osnov u jednom od osnovnih pravnih načela – da niko ne može zadržati imovinsku korist koju je protivpravno stekao, shodno odredbi čl. 110. st. 1. KZ BiH (analogne odredbe postoje u KZ entiteta i BD BiH).

Privremeno oduzimanje predmeta i imovine je samostalna radnja dokazivanja i istom se pribavljaju dokazi i predmeti koji služe utvrđivanju činjenica u krivičnom postupku, kao i sprečava vršenje krivičnih djela te onemogućava korištenje ili otuđenje imovine.

Privremeno oduzimanje predmeta ili imovine može biti posljedica prinudnog oduzimanja (pretresom stana, poslovnih prostorija, stvari i osoba) ili dobrovoljne predaje.

Naredbu o privremenom oduzimanju predmeta izdaje sud na prijedlnog tužioca ili ovlaštene službene osobe uz prethodno pribavljenu saglasnot tužioca (član 65. ZKP BiH).

Predmeti se mogu privremeno oduzeti i bez naredbe suda, ukoliko postoji opasnost od odlaganja, ali je tužilac obavezan da u roku od 72 sata podnese zahtjev sudiji za naknadno odobrenje (član 66. ZKP BiH).

Privremeno oduzeti predmeti pohranjuju se u sudu ili sud na drugi način osigurava njihovo čuvanje (član 70. ZKP BiH).

Sud može rješenjem narediti pravnoj ili fizičkoj osobi da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja krivično djelo ili da je namijenjena učinjenju krivičnog djela, da služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivičnim djelom (najčešće vezano za krivično djelo pranje novca i slično), na osnovu zahtjeva tužioca, te sud može odrediti da se finansijska sredstva ili gotovinski iznosi privremeno oduzmu i pohrane na poseban račun i čuvaju do okončanja postupka (član 72. ZKP BiH), gdje je takođe predviđeno da sud na osnovu prijedloga tužioca može narediti da banka ili druga pravna osoba koja vrši finansijsko poslovanje dostavi podatke o finansijskim transakcijama i slično. U hitnim slučajevima isto može narediti i tužitelj, o čemu je dužan odmah obavijestiti sudiju koji može u roku od 72 sata izdati naredbu, a u slučaju da sudija ne izda naredbu, tužilac je u obavezi da podatke vrati bez prethodnog otvaranja.

Iako ovu radnju odlikuje raznovrsnost oblika, važećim zakonima o krivičnom postupku u BiH propisan je oblik, te svaka naredba mora sadržati između ostalog pravni osnov privremenog oduzimanja utvrđen zakonskom normom uz navođenje privremeno oduzetih predmeta i imovine, pravo na ulaganje žalbe, obavezu izdavanja potvrde o privremenom oduzimanju.

Privremene mjere osiguranja (nalog za zamrzavanje)

Privremeno oduzimanje imovine (član 73. ZKP BiH) radi obezbjeđenja predviđeno je iz razloga sprečavanja koršćenja otuđenja ili raspolaganja određenom imovinom. Treba da se radi o imovini koja se može oduzeti po krivičnom zakonodavstvu BiH.

Pod pojmom imovine podrazumijeva se;

- novac,
- predmeti od vrijednosti,
- nepokretne stvari.
- Svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom.

U cilju sprečavanja korištenja otuđenja ili raspolaganja određenom imovinom uz mjeru privremenog oduzimanja imovine sud može odrediti mjeru zapljene imovine ili drugu neophodnu privremenu mjeru kako bi se postigli

navedeni ciljevi. Sud izdaje privremenu mjeru na prijedlog tužioca i mjera se može izreći u toku cijelog krivičnog postupka.

U cilju efikasnijeg suzbijanja kriminaliteta i vođenja krivičnog postupka, ovlaštena službena osoba može privremeno oduzeti imovinu, zaplijeniti je i preduzeti druge neophodne mjere, kada postoji hitnost odnosno opasnost od odlaganja, a radi sprečavanja bilo kakvog korištenja, otuđenja ili raspolaganja. Ovlaštena službena osoba odmah će obavijestiti tužioca, a tužilac će u toku od 72 sata zatražiti odobrenje od suda.

Privremene mjere osiguranja određuje sud po službenoj dužnosti (član 395. ZKP BiH), jer se i imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje po službenoj dužnosti. Ova mjera primjenjuje se kada postoje uslovi za oduzimanje imovinske koristi, a shodno se primjenjuju i odredbe člana 202. ZKP BiH – primjena izvršnog postupka. Pravila izvršnog postupka se primjenjuju u onoj mjeri u kojoj je to po prirodi stvari moguće primijeniti na imovinsku korist kao kategoriju krivičnog prava.

Ova procesna radnja se preduzima u ranijim fazama krivičnog postupka jer se protekom vremena od kada je krivično djelo izvršeno smanjuje potreba za određivanjem privremene mjere obezbjeđenja. Mjera se preduzima i postiže cilj prvenstveno u fazi istrage, kada i postoji realna opasnost da se imovina otuđi, prikrije ili počinilac djela (ili druga lica) imovinom koristi ili na drugi način raspolaže i sprečava ili otežava oduzimanje koristi.

Ova mjera obezbjeđenja otklanja mogućnost izbjegavanja oduzimanja imovinske koristi.

Najčešće privremene mjere su zabrana otuđenja, oduzimanje i polaganje gotovog novca, zabrana daljih isplata sa računa osumnjičenog (drugih lica).

Sud odlučuje rješenjem o određivanju privremene mjere osiguranja i to rješenje ima dejstvo rješenja o izvršenju. Na navedeno rješenje stranke imaju pravo žalbe.

7.1. Oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnog djela (Trajno oduzimanje)

Pravni osnov za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom propisan je odredbom čl. 110. KZ BiH, kao i način oduzimanja (čl. 111. KZ BiH).

Osnov propisivanja posebne mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je utemeljen na osnovnom pravnom načelu da niko ne može zadržati korist koju je protivpravno stekao.

Propisivanjem u krivičnom zakonu mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom omogućava se realizacija pravnog načela u krivičnom postupku na taj način što će se istom sudskom odlukom kojom je utvrđeno učinjenje krivičnog djela odrediti i oduzimanje imovinske koristi pribavljene tim krivičnim djelom.

Izričito propisivanje ove mjere da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ima bitne preventivne efekte jer se potencijalnim učiniocima krivičnih djela stavlja do znanja da imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom neće moći zadržati, te je propisano da se vrši oduzimanje predmeta koji su nastali izvršenjem krivičnog djela, kao mjera sigurnosti i nju izriče sud (član 74. KZ BiH).

Predmeti se mogu oduzeti i ako nisu vlasništvo učinioca, ako to zahtijevaju interesi opšte sigurnosti, morala, i ostavlja se mogućnost trećim licima da zahtijevaju naknadu štete.

Članom 110. KZ BiH propisane su osnove oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom:

- da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom,
- da će se ista oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno pod uslovima propisanim zakonom, te
- članom 110a KZ BiH je propisan postupak proširenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to u slučajevima da sud može odlukom iz čl. 110. st. 2 oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnih djela kada se krivični postupak vodi za djela iz glave XVII, XVIII, XIX, XXI, XXIa i XXII, a počinitelj nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito (čl. 110a. KZ BiH – Prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom – Izmjene i dopune KZ BiH – Sl. glasnik BiH br. 8/10).

Krivičnim zakonima u BiH propisan je način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (član 111. KZ BiH). Imovinska korist u smislu ove odredbe može se sastojati od novca, predmeta od vrijednosti i svake druge imovinske koristi (stvarima, pravima, pokretnoj i nepokretnoj imovini). Ovom odredbom je omogućeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i od treće osobe, ako je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom prenesena na tu osobu bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, a pod uslovom da je ta osoba znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Propisana je i mogućnost da sud od učinitelja oduzme imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom tako što će ga obavezati na isplatu novčanog

iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi koja je sjedinjena sa imovinom stečenom na zakonit način ili tako što će oduzeti „sjedinjenu imovinu“ u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (u skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala 5. 2. 2002. godine) (član 111. stav 1 i 3).

Krivičnim zakonima u BiH određen je odnos između mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i imovinskopravnog zahtjeva lica koje je oštećeno krivičnim djelom. Sud će po odredbama ovog člana izreći mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom samo ako oštećenom nije dosudio imovinskopravni zahtjev oštećenog. Zahtjev oštećenog ima prioritet u odnosu na mjeru oduzimanja imovinske koristi. Najčešće, oštećeni u krivičnom postupku se upućuje na parnični postupak. Ukoliko je prethodno oduzeta imovinska korist, oštećeni može tražiti da se namiri iz iznosa oduzete imovinske koristi, s tim što u roku od šest mjeseci mora pokrenuti parnični postupak, a u roku od tri mjeseca po okončanju parničnog postupka zatraži namirenje iz oduzete vrijednosti.

Dakle, za konačno oduzimanje neophodno je imati efikasne istražne i privremene mjere za:

- identifikaciju,
- pronalaženje,
- zamrzavanje ili privremeno oduzimanje imovine koja bi mogla biti predmet oduzimanja radi sprečavanja trgovine, prenosa ili raspolaganja tom imovinom i radi lakšeg kasnijeg oduzimanja.

Članom 396. ZKP BiH predviđeno je oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i to presudom suda kada se optuženi oglašava krivim ali i rješenjem o primjeni vaspitne mjere ili u presudi kojom je utvrđeno da je optuženi krivično djelo učinio u stanju neuračunljivosti, imajući u vidu da je štetna posljedica nastupila.

8. Institucije odgovorne za finansijske istrage i oduzimanje imovine stečene krivičnim djelima

Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti.

Tužilac je u toku postupka dužan da istovremeno sa vođenjem istrage o učinjenom krivičnom djelu prikuplja dokaze koji su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u saradnji sa ovlaštenim službenim licima (član 392. KZ BiH).

Tužilac vodi istragu, te upravlja aktivnostima ovlaštenih službenih lica vezanim za pronalaženje osumnjičenog, prikupljanje izjava i dokaza i provodi druge radnje. Nadređenost tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica nastupa od trenutka saznanja da postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo, a najčešće u praksi o navedenom tužilac je obaviješten od strane ovlaštenih službenih lica.

Tužilac ima pravo da zahtijeva dostavljanje informacija od svih državnih organa, preduzeća, pravnih i fizičkih lica. Sva navedena ovlaštenja tužilac ima i za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Sva ovlaštena službena lica dužna su da postupaju u krivičnom postupku po naredbi tužioca kao i samostalno u okviru svojih ovlaštenja.

Potrebno je da isti međusobno sarađuju, odnosno da u svakom momentu postoji koordinacija između agencija za provedbu zakona, koje shodno zakonima o krivičnom postupku u BiH imaju status ovlaštene službene osobe:

- Granična služba BiH – GS BiH,
- Državna agencija za istrage i zaštitu – SIPA,
- Uprava za indirektno oporezivanje BiH,
- Policijski organi entiteta i Brčko Distrikta (MUP RS, MUP F BiH, MUP BDBiH)

- Poreske uprave entiteta i Brčko Distrikta uz obaveznu saradnju drugih institucija kao što su: Agencija za bankarstvo, sudovi (zemljišno-knjižni ured), pravobranilaštva, općine (katastar) i drugi.

Koordinaciju rada navedenih agencija za provođenje zakona u konkretnim predmetima vrši tužilaštvo.

Što se tiče međunarodnih standarda i važećih zakona u državama koje su ratificirale međunarodne konvencije iz ove oblasti, mogu se istaći sljedeći elementi:

- Moguće je oduzimanje sredstava, prihoda – imovine koja potiče ili je direktno ili indirektno pribavljena krivičnim djelima i „zakonite“ imovine u visini koja odgovara vrijednosti prihoda stečenog krivičnim djelom (oduzimanje vrijednosti);

- Istražnim mjerama se omogućava identifikacija, ulaženje u trag i privremeno osiguravanje (oduzimanje imovine koja se može oduzeti, uključujući pristup bankovnim podacima, i primjena posebnih istražnih ovlasti).

Ulogu i ovlasti službi u postupku obično imaju i policija (i druge agencije za provođenje zakona, npr. finansijska policija) i tužilaštvo, koje obično vodi ili usmjerava istragu.

Policija provodi finansijsku istragu: prikuplja dokaze o krivičnom djelu, učinocu i prihodu stečenom krivičnim djelom. Policija može privremeno

oduzeti sredstva (imovinu kojom je učinjeno krivično djelo), predmete krivičnog djela i dokaze. To ima za posljedicu da policija može predložiti (tužiocu) privremenu mjeru (oduzimanje) ili osiguranje imovine koja može biti predmet oduzimanja. U slučaju kada ima više službi za provođenje zakona koje su nadležne za krivičnu i finansijsku istragu, potrebno je jasno razgraničenje nadležnosti i zaključivanje sporazuma o saradnji i razmjeni podataka.

U toku istrage na prijedlog tužioca ili ovlaštenih službenih lica uz saglasnost tužioca, sudija za prethodni postupak dopušta istražne mjere i privremeno oduzimanje nezakonitog prihoda, na osnovu prijedloga tužioca. Sud donosi odluku o (konačnom) oduzimanju u krivičnom postupku.

Osim zakonskim odredbama o nadležnostima i ulogama, potrebno je voditi računa i o stvarnim odnosima (prijedlozi, razmjena podataka, donošenje odluka) među odgovarajućim službama i institucijama.

Privremeno oduzimanje imovine kao hitna istražna mjera zahtijeva tijesnu i direktnu saradnju policije i tužioca i sudije za prethodni postupak koji izdaje nalog za privremeno oduzimanje. Sporazumi kojima će se odrediti sudija i tužilac koji će biti zaduženi za kontakt, a koji su specijalizirani za takve naloge, mogu u velikoj mjeri doprinijeti takvoj saradnji.

Specijalizacija krivičnih istražitelja i tužilaca bila bi neophodna za finansijsku istragu. Organizacioni pristupi mogu biti različiti, od osnivanja specijalizirane jedinice za finansijsku istragu u sastavu policije ili tužilaštva, do uspostavljanja mreže specijaliziranih i osposobljenih istražitelja koji sprovode finansijske istrage u okviru svoje nadležnosti. Specijalizirana obuka je potrebna ovlaštenim službenim licima, tužiocima i sudijama.

9. Rezultati provedenih istraga u predmetima tužilaštva BiH i suda BiH sa oduzimanjem stečene imovinske koristi

- praksa -

Nakon provedene istrage, ukoliko tužilac nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se optužnica može podići, istraga se okončava, a optužnica upućuje sudiji za prethodno saslušanje koji optužnicu potvrđuje, nakon čega se optuženi izjašnjava o krivnji, a zatim održava glavni pretres i donosi presuda. Uz optužnicu dostaviće se i materijali o provedenoj finansijskoj istrazi odnosno dokazi o imovini stečenoj izvršenjem krivičnog djela, te će se predložiti njeno oduzimanje.

Tužilaštvo BiH – Posebni odjel za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju je provodio finansijske istrage u svim predmetima organizovanog kriminala u vezi sa krivičnim djelom trgovine ljudima, trgovine drogom, krijumčarenjem osoba, krivičnim djelima finansijskog kriminala (pranje novca, PDV i carinske prevare) i dr., te nakon okončane finansijske istrage i utvrđene visine nezakonito stečene imovinske koristi predložio mjeru oduzimanja te nezakonito stečene imovinske koristi, koja je oduzeta pravosnažnim presudama Suda BiH:

1. Presudom Suda BiH br. KPV-03/03-A od 12. 3. 2004. godine po optužnici Tužilaštva BiH prema osuđenom Milaković Miloradu kao organizatoru po sporazumu o priznanju krivnje izrečena je kazna zatvora u trajanju od 9 godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. KZ BiH, krivično djelo trgovine ljudima iz čl. 186 KZ BiH i krivično djelo međunarodno vrbovanje radi prostitucije iz čl. 187. KZ BiH, te krivično djelo dogovor oko učinjenja krivičnih djela iz čl. 247. KZ BiH, dok ostali pripadnici kriminalne grupe su također osuđeni na zatvorske kazne, a Tužilaštvo BiH u ovom slučaju nije uspjelo dokazati imovinsku korist pribavljenu učinjenjem krivičnog djela koju su optuženi pribavili vršenjem krivičnopravnih radnji u objektima – noćnim klubovima koji su bili vlasništvo Milakovićevih, u kojima su seksualne usluge pružale žrtve trgovine ljudima – strane državljanke Rumunije, Ukrajine, Moldavije i Rusije.

2. U predmetu Suda BiH br. KŽ-45/06 od 25. 10. 2006. godine po optužnici Tužilaštva BiH optuženi ćupina Nermin je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 14 godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. st. 3. KZ BiH u vezi sa produženim krivičnim djelom trgovine ljudima iz čl. 186. st. 2. KZ BiH i krivično djelo pranja novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH, pa je u vezi s tim provedena finansijska istraga i shodno odredbama čl. 110. i 111. KZ BiH od optuženog je oduzet iznos od 38.518,45 KM na ime imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela, i stan izgrađen na građevinskom zemljištu označenom kao KČ-3235 KO Mostar u Ul. braće Fejić br. 58 površine 82 m², izgrađen novčanim sredstvima u iznosu od 61.481,00 KM kao dio imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te se optuženi istovremeno obavezuje da isplati preostali iznos od 45.000,00 KM.

3. U predmetu Suda BiH br. K-5/07 od 16. 3. 2007. godine po optužnici Tužilaštva BiH, optuženi Arsenović Zlatomir je po sporazumu sa Tužilaštvom BiH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci za krivično djelo trgovine ljudima iz čl. 186. st. 1. KZ BiH, na način da je iskoristio stanje nemoći lica, njihovu nezaposlenost i bolest, te ih primoravao na prosjačenje, a sve s ciljem sticanja finansijske koristi.

4. U predmetu Suda BiH br. X-Kž-06/181 od 21. 4. 2009. godine po optužnici Tužilaštva BiH optuženi Tasim Kučević osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 12 godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. st. 3. KZ BiH u vezi sa krivičnim djelom trgovina ljudima iz čl. 186. st. 1. KZ BiH i krivičnim djelom pranja novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH, te novčana kazna u iznosu od 20.000,00 KM, a optužena Pjević Meliha je osuđena na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 godina i novčanu kaznu kao sporednu u iznosu 10.000,00 KM. Provedena je finansijska istraga, te nakon prikupljenih dokaza i finansijskog vještačenja ovom pravosnažnom presudom se od optuženih Kučevića i Pjević oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom u iznosu od 286.440,00 KM, dok su ostali pripadnici organizirane kriminalne grupe presuđeni sa odgovarajućim krivičnopravnim sankcijama.

5. U predmetu Suda BiH br. X-Kž-08/516-1 od 16. 2. 2010. godine po optužnici Tužilaštva BiH optuženi Nuhanović Ibrahim je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. st. 2. u vezi sa krivičnim djelom krijumčarenje osoba iz čl. 189. st. 1. KZ BiH, te je shodno odredbama čl. 110. i 111. KZ BiH od optuženog oduzeta novčana protuvrijednost iznosa od 17.660,00 eura na ime imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

6. U predmetu Suda BiH br. S1 2 K 003344 11 Kž 4 od 19. 5. 2011. godine po optužnici Tužilaštva BiH optuženi Šaljić Almir je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedanaest godina za krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250. stav 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. stav 1. Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine, učinjenih kao produženo krivično djelo (član 54 KZ BiH), te su shodno odredbama čl. 110. i 111. KZ BiH od optuženog oduzeti novčani iznosi od 28.920,00 Eura i 19.770, KM, koji predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

7. U predmetu Suda BiH br. X-Kž-07/436 od 16. 12. 2010. godine po optužnici Tužilaštva BiH KT-341/06 optuženi Alibašić Salih je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedanaest godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. st. 3. u vezi sa krivičnim djelom krijumčarenje osoba iz čl. 189. st. 1. KZ BiH, a optužena Hozanović đulzare zbog krivičnog djela pranje novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH, te je shodno odredbama čl. 110. i 111. KZ BiH od optužene oduzeta imovinska korist – novčani iznosi od 172.000,00 KM, vozilo džip marke Opel Frontiera i nekretnina – kuća označena u katastru pod brojem k. č. 3427 u Tuzli na ime imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

8. U predmetu Suda BiH br. Kž 06/315 od 26. 2. 2008. godine po optužnici Tužilaštva BiH KT-112/06 optuženi Vladić Milorad osuđen je na

kaznu zatvora u trajanju od pet godina zbog krivičnog djela organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe iz čl. 215. st. 1. KZ BiH, i mjera oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi oduzimanje vozila, naoružanja i cigareta, kao i nekretnine – kuće k. č. br. 3091 upisane u katastar u Bijeljini.

9. U predmetu Suda BiH KPŽ 22/04 od 14. 1. 2005. godine po optužnici Tužilaštva BiH KT-23/03 I KT-139/04 optuženi Pilić Ranko, Lukić Tihomir i dr. zbog krivičnog djela pranje novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH i krivičnog djela porezne utaje iz čl. 273. KZ FBiH I čl. 287. KZ RS i krivičnog djela krivotvorenje isprave iz čl. 373. KZ FBiH I čl. 377. KZ RS, dakle optužnice protiv dvadeset i devet odgovornih lica u trideset i jednom pravnom licu, gdje je preko pravnog lica "Uzdah" d. o. o. Doboj oprano preko 13 miliona KM. Pored kazni zatvora oduzeta je protivpravna imovinska korist u ukupnom iznosu od 2.871.390,00 KM, pored kazni zatvora i uvjetnih kazni izrečene su i novčane kazne kao sporedne za odgovorna lica u iznosu od 674.000,00 KM i novčane kazne za pravna lica u iznosu od 252.000,00 KM.

10. U predmetu Suda BiH br. X-K-10/876-2 od 22. 10. 2010. po optužnici Tužilaštva BiH br. T20 0 KT 0000275 10 od 21. 10. 2010. godine optuženi Falak Vedran, Orbović Dragan, Savić Stanko i Rebac željko zbog krivičnog djela organizirani kriminal iz čl. 250. st. 1. KZ BiH u vezi sa krivičnim djelom neovlašten promet opojnih droga iz čl. 195. KZ BiH osuđeni na kazne zatvora, a od Orbović Dragana na osnovu čl. 110. i 111. KZ BiH oduzeta je protivpravno stečena imovinska korist u iznosu od 3.100,00 EUR.

U Bosni i Hercegovini ne postoji posebna agencija koja bi vodila računa o privremeno oduzetim predmetima niti za postupanje sa trajno oduzetom imovinom odnosno imovinskom koristi.

GODINE	ODUZETA IMOVINSKA KORIST		
	VALUTA	KM	HR KUNA
2008.		1.534.949,09	0
2009.		2.835.941,80	60.546
2010.		2.914.417,97	81.975
2011.		1.449.334,87	49.720
2012.		2.493.805,77	12.865

Zaključak

Prema važećem krivičnom zakonodavstvu u BiH, ne postoji nijedna prepreka za provođenje finansijskih istraga, a koje bi trebale da se koriste kao sredstvo za otkrivanje krivičnih djela, počinilaca krivičnih djela, visine nezakonito stečene imovinske koristi, lociranja nezakonito stečene koristi, a sve u cilju pronalaska i osiguranja dokaza za krivično gonjenje počinilaca, kao i za vođenje postupaka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela.

Tužilac i ovlaštene službene osobe iz agencija za sprovođenje zakona u BiH bi trebale da koriste finansijske istrage kad god je to moguće i u što većoj mjeri, i to ne samo u slučajevima finansijskog kriminala, organizovanog kriminala i korupcije, krivičnih djela trgovine ljudima, već i kod drugih krivičnih djela čijim izvršenjem je moguće steći nezakonitu imovinsku korist. Takva djela bi bila sva ona djela od koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela protiv imovine, pa do krivičnih djela razbojništava i ubistava iz koristoljublja.

Prilikom vođenja finansijskih istraga kao dijela krivične istrage, kojom rukovodi i nadzire je tužilac, moguće je koristiti sve radnje dokazivanja predviđene Zakonom o krivičnom postupku, a posebno treba izdvojiti naredbu banci ili drugom pravnom licu, kao jednoj specifičnoj radnji dokazivanja.

Združena finansijska istraga je neophodan element strategije, te pored otkrivanja i gonjenja počinilaca krivičnih djela, usmjerena je na oduzimanje prihoda stečenih krivičnim djelom.

Dakle, ključnu ulogu u provođenju ove istrage ima tužilaštvo, uz neophodnu saradnju svih agencija za provođenje zakona.

BiH kroz zakonske propise ima pravnu osnovu za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, ali najveći izazov ostaje provedba u praksi.

Razlog za to je nepostojanje specijaliziranih jedinica ili istražitelja policije koji bi bili specijalizirani za finansijsku istragu, te je stoga ubuduće potrebno izvršiti formiranje i specijalizaciju takvih jedinica, odnosno istražitelja, izvršiti njihovu edukaciju i osposobljavanje za provođenje finansijskih istraga.

Problem postoji oko osiguranja i čuvanja privremeno oduzete imovine stečene krivičnim djelom, odnosno raspolaganja imovinom stečenom krivičnim djelom nakon njenog trajnog oduzimanja po pravosnažnoj presudi suda.

Kako u BiH ne postoji tijelo koje bi se brinulo o osiguranju, čuvanju i raspolaganju privremeno i trajno oduzetom imovinom stečenom krivičnim djelom, to je Strategijom borbe protiv organiziranog kriminala i korupcije u BiH za period od 2009. do 2012. godine, kao jedan od ciljeva, predviđeno formiranje tijela – agencije za osiguranje, čuvanje i raspolaganje privremeno i trajno

oduzetom imovinom stečenom krivičnim djelom, a nosilac ove aktivnosti je Ministarstvo pravde BiH, čija je aktivnost u toku.

Literatura

- Krivični zakon BiH („Sl. glasnik BiH br. 3/03),
- Zakon o krivičnom postupku BiH („Sl. gl. BiH br. 36/03),
- Zakon o policijskim službenicima BiH („Sl. gl. BiH br. 27/04),
- Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Sl. gl. BiH br. 27/04),
- Zakon o sprečavanju pranja novca („Sl. gl. BiH br. 29/04),
- Zakon o Poreznoj upravi FBiH („Sl. gl. BiH br. 33/02),
- Zakon o Poreskoj upravi RS („Sl. gl. RS“ br. 51/01),
- Zakon o Upravi za indirektno oporezivanje („Sl. gl. BiH“ br. 89/05),

Međunarodne konvencije

- Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom, Strasbourg 8. 11. 1990,
- Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom i finansiraju terorizma od 16. 5. 2005,
- Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. 11. 1950. i njeni dodatni protokoli,
- Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Palermo, 15.11.2000.
- Konvencija o evropskim smjernicama za efektivne mjere prevencije i borbe protiv trgovine ženama u cilju njihove seksualne eksploatacije donijeta u Hagu 1997. godine.
- Konvencija o sprečavanju trgovine robljem i ropstva (Konvencija o ropstvu) usvojena je 25. 9. 1926. godine u ženevi, a stupila je na snagu 7. 3. 1927. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list R BiH br. 25/93)
- Dopunska Konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i ustanova i praksi sličnih ropstvu, usvojena je 30. 4. 1956. godine, a stupila na snagu 30. 4. 1957. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list R BiH br. 25/93)
- Konvencija o pravima djeteta odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN br. 44/25 od 20. 11. 1989. godine, a stupila je na snagu 2. 9. 1999. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list R BiH br. 25/93)

- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta koja se odnosi na prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju, Preporuka NOR(2000)11 prihvaćenu od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope 19. 5. 2000. godine, Protokol je objavljen u Službenom glasniku BiH br. 5/02.
- Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, zajedno sa 2 protokola koja ju dopunjuju: Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i vazdušnim putem i Protokolom za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, usvojenim 5. 2. 2002. godine. Konvencija i protokoli su objavljeni u Službenom glasniku BiH – Međunarodni ugovori br. 3/02.
- Konvencija br. 29 Međunarodne organizacije rada o prinudnom ili obaveznom radu usvojena je 28. 6. 1930. godine, a stupila na snagu 1. 5. 1932. godine. BiH je članica ove Konvencije po osnovu sukcesije (Sl. list RBiH br. 25/93).